

Autorské právo

Volné užití a zákonné licence

Kateřina Krčálová Konečná

§ 29 Uplatnění výjimek a omezení z práva autorského, volná užití a zákonné licence

- výjimky lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených zákonem
- autorská díla nesmí být při výjimce užita v rozporu s běžným užitím
- zájmy a práva autora nesmí být při výjimce nepřiměřeně dotčeny
- volná užití a zákonné licence se vztahují pouze na díla zveřejněná (kromě výjimek, které stanoví zákon, např. licence úřední a zpravodajská, licence pro školní dílo)

§ 30 Volná užití

- užití pro osobní potřebu fyzické osoby bez dosažení hospodářského nebo obchodního prospěchu
- příkladem volného užití je zhotovení záznamu, rozmnoženiny nebo napodobeniny autorského díla pro osobní potřebu (např. kopie, sken článku, kapitoly pro účely studia)
- rozmnoženina či napodobenina výtvarného díla musí být označena, aby došlo k bezpečnému odlišení od originálu
- rozmnoženinu, napodobeninu apod. si vytváří fyzická osoba pro osobní potřebu sama
- volné užití se nevztahuje např. na užití počítačového programu, elektronické databáze, architektonického díla, autorský zákon zde stanoví zvláštní režim

§ 30a Rozmnožování na papír nebo na podobný podklad

- zhotovení tiskové rozmnoženiny fyzickou osobou pro osobní potřebu, právnickou osobou nebo podnikatelem pro osobní potřebu nebo osobou, u které si lze zhotovení rozmnoženiny objednat
- musí být včas a řádně zaplacena „autorská“ odměna
- dle zákona nelze volně rozmnožovat notový záznam (omezení vyplývající ze směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti)

§ 31 Citace

- při splnění zákonných podmínek není citace zásahem do autorského práva
- tzv. malé citace: užití výňatků ze zveřejněných děl v jiném díle a to v odůvodněné míře, citaci je nutné vždy řádně označit (uvozovky, jméno autora, název díla, pramen), není určen rozsah citace
- tzv. velké citace: užití výňatků ze zveřejněného díla nebo celého drobného díla pro účely kritiky nebo recenze, která se vztahuje k tomuto dílu, vědecké nebo odborné činnosti, je nutné uvést autora a název díla, rozsah citace musí být přiměřený
- výzkumná a výuková citace: užití díla při vyučování pro názornost nebo při vědeckém výzkumu, účelem není ekonomický prospěch, přiměřený rozsah citace, je nutné uvést autora a název díla
- autorský zákon neřeší podobu citací, ta je dána např. normou

§ 37 Knihovní licence

- náleží knihovně, archivu, muzeu, galerii, škole, vysoké škole a jinému nevýdělečnému školskému a vzdělávacímu zařízení
- zhotovení nezbytného počtu rozmnoženin díla bez ekonomického prospěchu pro archivní a konzervační potřeby knihovny
- zhotovení rozmnoženiny díla, které bylo poškozeno nebo ztraceno a které není nabízeno k prodeji, tuto rozmnoženinu lze půjčovat
- zpřístupňování díla, včetně vyhotovení jeho rozmnoženiny, které je součástí sbírek instituce a jehož užití není předmětem prodejních nebo licenčních smluv, prostřednictvím technického zařízení v objektu instituce pro účely výzkumu nebo studia
- půjčování obhájených diplomových, rigorózních, disertačních a habilitačních prací v objektu knihovny pro účely výzkumu nebo studia, pokud to autor nevyloučil

§ 37 Knihovní licence - půjčování

- půjčování originálů nebo rozmnoženin vydaných děl, je-li zaplacená odměna za půjčování; odměnu platí stát
- odměna se neplatí v případě prezenčního půjčování a půjčování ve vybraných knihovnách (Národní knihovna, Moravská zemská knihovna, Národní technická knihovna, Národní lékařská knihovna, Národní pedagogická knihovna Komenského, Knihovna Ústavu zemědělských a potravinářských informací, Knihovna Národního filmového archivu, Parlamentní knihovna, školní knihovny, knihovny vysokých škol)
- zvláštní podmínky pro půjčování zvukových záznamů (na základě autorského zákona upravuje kolektivní smlouva uzavřená Národní knihovnou a kolektivními správci (DILIA, OSA, INTERGRAM))

§ 37 Knihovní licence – půjčování

- povinnost předkládat kolektivnímu správci na jeho žádost informace o počtu uskutečněných výpůjček vždy souhrnně za kalendářní rok
- kolektivní smlouva mezi Národní knihovnou a agenturou DILIA (Smlouva o způsobu placení autorských odměn v souvislosti s půjčováním originálu nebo rozmnoženiny vydaného díla)
- hlášení o výpůjčkách agentuře DILIA do 31. 5. za předchozí kalendářní rok
- Národní knihovna žádá Ministerstvo kultury o dotaci na úhradu autorských odměn
- vybraná zařízení poskytují agentuře DILIA podrobnější informace o uskutečněných výpůjčkách

§ 37 Knihovní licence – katalog

- za účelem nabídky k půjčení a zpřístupnění obsahu děl lze užit rozmnoženinu díla nebo jeho části obsažené na obálce, případně tematický obsah v knihovním či obdobném katalogu
- katalog lze zpřístupňovat veřejnosti
- pokud katalog obsahuje výtvarná díla, je nutné zamezit jejich užití k ekonomickému prospěchu
- v katalogu sbírek je nutné uvést autora díla (pokud dílo není anonymní)

§ 37a Licence pro určitá užití osiřelého díla

- tato licence náleží knihovnám a obdobným institucím a provozovatelům vysílání
- zhotovení rozmnoženiny osiřelého díla v podobě knihy, časopisu, novin, jiné písemnosti, kinematografického díla nebo audiovizuálního díla pro účely digitalizace, zpřístupnění prostřednictvím počítačové a obdobné sítě, indexace, katalogizace
- zpřístupnění díla prostřednictvím počítačové nebo obdobné sítě
- jde o dílo, které je součástí sbírky instituce, která rozmnoženinu zhotovuje
- povinnost provést důsledné vyhledávání (ověřit, zda je dílo skutečně osiřelé)

§ 37a Licence pro určitá užití osiřelého díla

- autor, který ukončil status osiřelého díla, má právo na odměnu vůči osobě, která osiřelé dílo dle § 37a užila
- při určení výše autorské odměny se přihlédne k účelu a okolnostem užití díla a k rozsahu újmy způsobené autorovi užitím díla

Další zákonné licence

- licence pro osoby se zdravotním postižením
- licence pro dočasné rozmnoženiny
- licence pro fotografickou podobiznu
- nepodstatné vedlejší užití díla
- licence k dílům užitého umění a dílům architektonickým
- licence pro sociální zařízení
- licence pro společné domovní antény
- licence pro karikaturu a parodii
- užití originálu nebo rozmnoženiny díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografii jeho vystavením
- zpravodajská licence

Nakladatelská licenční smlouva

- upravuje ji § 2384 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- autor poskytuje licenci k rozmnožování a rozšiřování autorského díla slovesného, hudebně dramatického nebo hudebního, výtvarného, fotografického
- pokud není licenční smlouva uzavřena výslovně jako nevýhradní, má se za to, že je výhradní (neplatí, pokud jde o autorské dílo v periodiku, např. článek); výhradní licence – autor tuto licenci nemůže poskytnout další osobě
- pojem nakladatel se často překrývá s pojmem vydavatel
- rozmnoženiny tiskové i elektronické
- rozšiřování rozmnoženiny – zpřístupňování rozmnoženiny prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva, nabízení rozmnoženiny
- nakl. licenční smlouvu lze doplnit obecnou licenční smlouvou na jiné užití díla, než je rozmnožování a rozšiřování

§ 87 Právo nakladatele na odměnu

- nakladatel má právo na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo fyzické osoby – podnikatele
- právo trvá 50 let od vydání díla
- kolektivně spravované právo
- právo je převoditelné na jinou osobu
- okruh osob povinných platit odměnu vychází z § 25 (osoby povinné platit odměny autorům)

Licenční smlouva k autorskému dílu

- zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 2371 a násl.
- autor smlouvou nabyvateli licence poskytuje oprávnění k užití díla v původní nebo zpracované formě, a to určitým způsobem nebo všemi způsoby užití, v omezeném či neomezeném rozsahu (dle obsahu smlouvy)
- licenci k užití díla je nabyvatel povinen využít, pokud není ve smlouvě ujednáno jinak
- odměna za poskytnutí licence: licenční smlouva je vždy úplatná; pokud je smlouva bezúplatná, je třeba to ve smlouvě ujednat; je dostačující, když z jednání stran o uzavření smlouvy vyplývá jejich vůle uzavřít úplatnou smlouvu i bez určení výše odměny; může být sjednána na základě výnosů z využití licence

Licenční smlouva k autorským dílům

- přiměřená dodatečná odměna: pokud není odměna ujednána v závislosti na výnosech z užití licence a je-li ve zřejmém nepoměru k zisku z využití licence a k významu, má autor právo na dodatečnou odměnu; výši odměny určí soud; dodatečnou odměnu musí autor uplatnit u nabyvatele licence
- upravit nebo jinak změnit označení autora nebo název díla může nabyvatel jen, pokud je to sjednáno ve smlouvě, případně pokud je to změna, u které lze spravedlivě očekávat, že by ji autor schválil
- licence může být omezena na jednotlivé způsoby užití díla a mohou být určeny způsoby, jak dílo užívat, zákon upřesňuje licenci k rozmnožování a rozšiřování díla
- licenci lze omezit zejména co do množství, místa a času

Licenční smlouva k autorským dílům

- odstoupení autora od smlouvy: jestliže nabyvatel výhradní licenci vůbec nevyužívá nebo ji využívá nedostatečně a jsou tím značně dotčeny zájmy autora, může autor od smlouvy odstoupit; autor předtím musí nabyvatele vyzvat k nápravě; autor nemůže uplatnit právo na odstoupení do dvou let od uzavření licenční smlouvy (nebylo-li sjednáno jinak)
- při odstoupení autora od smlouvy může nabyvatel licence požadovat náhradu škody, pokud pro to existují důvody hodné zvláštního zřetele (posuzují se zejména s ohledem na nečinnost nabyvatele); spíše výjimečné

Licenční smlouva k autorským dílům

- odstoupení autora od smlouvy pro změnu přesvědčení: autor může odstoupit, pokud jeho dosud nezveřejněné autorské dílo již neodpovídá jeho přesvědčení a jeho zveřejněním by byly nepříznivě dotčeny jeho oprávněné osobní zájmy (nikoli majetkové); autor nahradí nabyvateli škodu, která mu odstoupením vznikla; při opětovném zájmu autora o uzavření licenční smlouvy (autor si to „rozmyslel“) má původní nabyvatel přednostní právo na uzavření nové licenční smlouvy
- zánik licence: smrtí fyzické osoby nebo zánikem právnické osoby, které byla udělena licence, přechází práva a povinnosti z lic. smlouvy na jejího právního nástupce nebo dědice, lic. smlouva může také přechod práv a povinností vyloučit.

Přestupky

- dle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

§ 105a Přestupky fyzických osob

- neoprávněné užití autorského díla, uměleckého výkonu, zvukového nebo zvukově obrazového záznamu, vysílání nebo databáze (do 150 000 Kč)
- obcházení či maření účinných technických prostředků ochrany autorských práv, zpřístupnění zařízení umožňujících obcházení či maření technických prostředků ochrany, neoprávněné odstraňování nebo změna informace o díle (do 100 000 Kč)
- neposkytnutí informací o opětovném prodeji uměleckého díla obchodníkem (do 100 000 Kč)

Přestupky

§ 105b Přestupky právnických a podnikajících fyzických osob

- neoprávněné užití autorského díla, uměleckého výkonu, zvukového nebo zvukově obrazového záznamu, vysílání nebo databáze (do 150 000 Kč)
- obcházení či maření účinných technických prostředků ochrany autorských práv, zpřístupnění zařízení umožňujících obcházení či maření technických prostředků ochrany, neoprávněné odstraňování nebo změna informace o díle (do 100 000 Kč)
- neposkytnutí informací o opětovném prodeji uměleckého díla obchodníkem (do 100 000 Kč)

Přestupky

§ 105b Přestupky právnických a podnikajících fyzických osob

- výkon kolektivní správy bez oprávnění (do 500 000 Kč)
- neoznámení potřebných skutečností při určování prostředníka (do 50 000 Kč)
- výkon nezávislého správce práv bez zákonné evidence (do 150 000 Kč)

Přestupky

§ 105ba Přestupky kolektivních správců

- nesplnění některé z povinností vůči nositelům práv (do 500 000 Kč)
- nesplnění informačních povinností (do 100 000 Kč)
- neprověření společného zástupce kolektivních správců (do 250 000 Kč)
- nedodržení postupu při uzavírání smlouvy s uživatelem (do 250 000 Kč)
- nedodržení postupu při sjednávání sazebníku odměn (do 250 000 Kč)
- nesplnění některé povinnosti při správě příjmů (do 500 000 Kč)
- nevyhotovení výroční správy (do 100 000 Kč)
- nesplnění některých povinností souvisejících s výroční zprávou (do 100 000 Kč)
- odmítnutí uzavření smlouvy o poskytování licencí jinému KS (do 250 000 Kč)

Přestupky

§ 105ba Přestupky kolektivních správců

- nesplnění informační povinnosti o užití hudebního díla online a fakturaci (do 250 000 Kč)
- nerozdělení příjmů z výkonu práv dle zákona (hudební díla online) – do 250 000 Kč
- nesplnění povinnosti nápravy dle rozhodnutí Ministerstva kultury (do 500 000 Kč)
- výkon kolektivní správy v rozporu s oprávněním (do 250 000 Kč)

Trestné činy

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 270 Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

- neoprávněný zásah nikoli nepatrný do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, vysílání nebo databázi – trest odnětí svobody až na 2 roky, zákaz činnosti nebo propadnutí věci
- zpřísnění: neoprávněný zásah vykazuje znaky obchodní činnosti; znamená značný prospěch nebo značnou škodu; pachatel se dopustí zásahu ve značném rozsahu – trest odnětí svobody 6 měsíců – 5 let, peněžitý trest, propadnutí věci

§ 270 Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

- zpřísnění: neoprávněný zásah vede k prospěchu velkého rozsahu nebo škodě velkého rozsahu; pachatel se dopustí zásahu ve velkém rozsahu – trest odnětí svobody 3 roky – 8 let
- neoprávněný zásah: např. přivlastnění si autorství, zveřejnění díla bez souhlasu autora, snížení umělecké hodnoty díla, padělky, nedovolené rozmnoženiny
- nikoli nepatrný zásah: dle okolností konkrétního případu, intenzity zásahu, způsobu provedení, následků, počtu případů, osoby pachatele, jeho pohnutek, míry zavinění

§ 270 Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

- značný prospěch: nejméně 500 000 Kč čistého zisku pachatele
- značná škoda: nejméně 500 000 Kč pro oběť trestného činu
- spáchání činu ve značném rozsahu: dle konkrétních okolností, rozsahu porušení aut. práva, závažnosti a intenzity zásahu, rozsahu trhu, na kterém byly např. padělky uváděny do oběhu, délky trestné činnosti, hodnoty zboží, se kterým pachatel obchodoval (nejméně 500 000 Kč)
- prospěch velkého rozsahu: nejméně 5 000 000 Kč
- škoda velkého rozsahu: nejméně 5 000 000 Kč
- spáchání činu velkého rozsahu: obdoba značného rozsahu, ale musí být několikanásobně větší

§ 271 Padělání a napodobení díla výtvarného umění

- padělání výtvarného díla nebo napodobení výtvarného projevu autora v úmyslu, aby bylo nové dílo považováno za původní – trest odnětí svobody až 3 roky, zákaz činnosti nebo propadnutí věci
- zprůsnění: padělání či napodobení spáchá pachatel jako člen organizované skupiny; pachatel získá značný prospěch; pachatel spáchá trestný čin ve značném rozsahu – odnětí svobody na 1 rok – 6 let
- zprůsnění: pachatel získá pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu; pachatel se dopustí trestného činu ve velkém rozsahu – odnětí svobody na 3 rok – 10 let